

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLV (39)

Štev. (No.) 12

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

3. aprila 1986

Prava beseda

Vinko Ošlak je v „Celovškem zvonu“ (december 1985) odlično odgovoril Krstu Bijeliću, uredniku zagrebške izdaje „Borbe“, ki je v članku „Kaj muči nekatere Slovence?“, napadel slovenske separatistične težnje. Pod naslovom „Kdo je mati in kdo je hči?“ je Ošlak obdelal odnos naroda do države na način, ki je vreden, da ga podamo v izvlečku tudi našim bravcem.

V osnovi očita Bijelić Slovincem separatistične težnje in nestrpnost do državljanov južnih republik v Jugoslaviji, ko pravi: „Po Grafenauerju pa se zdi, da je mamica Jugoslavija dobra samo dotlej, dokler hčerki Sloveniji nudi varnost in samostojnost, če se pa v tem pogledu bog(ne)daj kaj spremeni ali zmeša, bo hčerka odšla, morda celo brez pozdrava.“

Ošlak pravi, da je ta prispevek narobe narejena, ker postavlja očitna dejstva na glavo. V svetu materinstva in rojevanja je pač tako, da pravimo „mati“ tistemu bitju, ki je bilo pred bitjem ki mu pravimo „hči“. Slovenski narod je star skoraj poldrugo tisočletje, Jugoslavija pa je nastala 1. decembra 1918. Kdo je torej mati, kdo je hči?!

Očitek separatizma

Ošlak nadaljuje, da očitek separatizma ne more nikoli zadevati suverena naroda. Separatizem je načelno mogoče samo znotraj narodnega okvira. Če bi se npr. Dolenjska hotela odcepiti od slovenske republike, bi to bil separatizem. Če bi se pa katerikoli narod hotel odcepiti od jugoslovanske federativne države, to me bi bil separatizem, ampak ena od možnih in legitimnih odločitev suverena naroda, ki ima do tega vso naravno pravico po načelu „samoodločbe narodov“, ki jo je priznal celo Lenin.

Nato Ošlak nadaljuje, da sta narodna suverenost in pravica do odcepitve ne le trajni naravni pravi-

ci, temveč sta tudi uzakonjeni v sedanji jugoslovanski zvezni ustavi. Vsak narod ima torej pravico, da si uredi življenje po svoji volji, da si ustanovi lastno državo ali pa se po načelih federalizma združuje z drugimi, ne da bi s tem izrpal svojo suverenost.

Bratstvo in enotnost

Bijelić nadalje omenja Vidmarjevo izjavo, da bratstva in enotnosti (v Jugoslaviji) nikjer ni. Ošlak dobro pojasnjuje, da je bratstvo bodisi sorodstveno dejstvo ali pa pojav simpatije in prijateljskih čustev. Med narodi Jugoslavije pa ni enega ne drugega. Simpatije in prijateljska čustva so popolnoma svobodni pojav, ki ga ne more nihče zaukazati ali prepovedati, pa tudi ne očitati, če ga preprosto ni.

Državna tvorba in razmerje med suverenimi narodi lahko temeljijo le na pogodbenem pravnem redu, ki mu v vsakdanji govorici pravimo „čisti računi“. Pregovor „čisti računi, dobri prijatelji“, velja tudi za razmerja med narodi in državami. Teh čistih računov pa žal v Jugoslaviji ni.

Tuji delavci v Sloveniji

Ošlak odgovarja Bijeliću tudi na očitek, da smo Slovenci nestrpni do državljanov južnih republik. Po odklonitvi Bijelićeve razlage jugoslovanstva, ki ni nič drugega kot uporaba bizantinsko-sovjetskih pogledov na ta vprašanja, in njegove napačne rabe pojma „bratstva“, pa meni, da je treba reči še kako besedo o metodah in načinih, kako naj Slovenci svojo suverenost uveljavljamo in izrazimo.

Slovenci imamo od delavcev in priseljencev iz drugih republik vso pravico zahtevati, da spoštujejo naš način življenja in naše civilizacijske ter kulturne navade in norme — ter znanje in rabo slovenskega jezika v javnih službah. Naša želja

ne sme biti, da bi kogarkoli asimilirali, vsekakor pa smo upravičeni zahtevati, da se pri delu z ljudmi, se pravi kot zdravnik, prevodnik, časnikar, vratar, učitelj, matakar, ipd. uporablja slovenski jezik, ki je uradni jezik v SR Sloveniji. Ob neupoštevaniu teh osnovnih zahtev morajo seveda slediti juridične posledice, pri katerih se obtoženec ne more sklicevati na svoj narodnostni rod.

Kot kristjan, nadaljuje Ošlak, pa sem dolžan seveda še več, kot mi nalagata zakon in dober običaj. Delavcem iz drugih republik sem dolžan priti naproti z ljubeznijo in gostoljubjem. Gostoljubnost srbskega ljudstva do slovenskih izgnancev med vojno ni temeljila v kakem političnem geslu „bratstva in enotnosti“, ampak je temeljila v globljem vesoljnem krščanskem bratstvu, ki je v skladu z občo slovensko etiko.

Ta pogled Vinka Ošlaka je resnično v skladu s stališčem demokratično usmerjenih Slovencev v domovini in izven nje in v skladu s stališčem Slovenskega narodnega odbora, ki zahteva za Slovence svobodo in samostojnost.

Tudi mnenje Ošlaka glede tujih delavcev in Sloveniji in glede medsebojnih odnosov Slovencev do teh delavcev in prav tako odnosov delavcev do vsega, kar je v zvezi s slovenstvom, smatramo za popolnoma pravilno in smo prepričani, da je samo na teh temeljih mogoče zgraditi pravilno, pravično, humano in krščansko medsebojno razmerje.

SmR

Cerkev se ne boji resnice

Režim v Slovenji hoče biti po eni strani „pluralističen“: dopušča, da prihaja — po dolgotrajnem zavlačevanju — v domovino Celovski zvon, ali da lahko kupijo tam nekatere knjige Celovške Mohorjeve, med njimi Koledar. Po drugi strani pa se boji, da bi se ta „pluralizem“ razpasel med ljudmi in ga skuša zatreti s cenzuro, prepovedjo tiskanja in uvoza ali s časopisno gonjo.

Tako so objavili v Delu hud napad na Celovski zvon, v katerem piše škof dr. Ambrožič svoje razmišljanje o vetrinjski tragediji in svojem begunstvu. O tem bomo pisali kaj več.

Letošnji Mohorjev koledar iz Celovca pa jim je tudi neprijeten: v njem namreč lahko bralec iz matične Slovenije dobi podatke o marsikom lani umrlih — Milošu Staretu med drugim — in v njem tudi lahko bere izvrsten članek dr. Inzka o škofu Rožmanu. In tu je boleča točka: takoj se je mašel neki Ivan Jan, ki že od začetka februarja piše v sobotno prilogo Dela pamflet: „O resnični podobi škofa Rožmana“.

Nič novega, vse je prepisano iz Sajeta, pobrano iz Kocbeka ali Izidorja Cankarja. Ko napada škofa — mimogrede napada še druge protikomunistične voditelje in domobrancelje — zavija resnico in očita karkoli kot največje izdajstvo. Proti škofu letijo neke splošne obtožbe brez specifičnih dokazov, kakor je bil tudi njegov proces, ki bi ga v

vsaki civilizirani državi izvrgel tudi najnižji tožilec. Npr.: da je dal Rožman izobesiti na željo Grazziolija italijanske zastave (kar je bilo v Mussolinijevi diktaturi zapovedano pod kaznijo taborišča). In na specifično obtožbo, da je — po objavi v tedanjem časopisu — škof Rožman dejal: „Duce, sprejmite tudi izraze naše brezpogojne vdanosti in sodelovanja,“ vemo, da sam škof piše, da na stilizacijo članka ali na možni popravek ni imel nobenega vpliva, in da tak ni resničen! Primerjajmo le — po pisanju dr. Jožeta Velikonje v Glasu SKA, št. 1, leto 1986 o obnašanju sedaj tako opevanega in čaščenega režimskega pesnika Župančiča: Ali se je morda kje ohranilo pismo, ki ga je Oton Župančič pisal italijanskemu obveščevalnemu oficirju Tornoriju, ko je bila v božičnih racijah aretirana njegova hčerka Jasna? Naj hčerko izpustijo zaradi njegovih „zaslug za Italijo“!

Če je to storil Župančič, se zamolči, ker je pač sodeloval s partijo; če pa skuša škof olajšati podobne težave marsikom, je to izdajstvo! — seveda za Jana in Delo.

Ves ta pamflet je šel končno tako daleč, da so se oglasili bralci v Družini in protestirali, končno pa je sam ljubljanski nadškof in slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar med homilijo na praznovanju sv. Tomaža Akvinskega na teološki fakulteti javno dejal in tudi objavil v Družini št. 11, 16. marca 1986:

CERKEV SE NE BOJI RESNICE

Ko se letos spominjamo 400-letnice smrti Primoža Trubarja, ki ima za slovensko kulturo in tudi teologijo velik pomen, mi je bilo javno postavljeno vprašanje, ali se Cerkev ob raziskovanju in predstavljanju tedanjih časov in razmer boji zgodovinske resnice. Iz prepričanja sem odgovoril, da se Cerkev zgodovinske resnice, tudi če je zanjo neprijetna in boleča, ne boji. Toliko bolj pa nas boli in toliko bolj obžalujemo, da se zadnje čase v osrednjem slovenskem dnevniku na tak način prikazuje osebnost in delo pokojnega profesorja Teološke fakultete in ljubljanskega škofa Gregorija Rožmana. V teh člankih je toliko pristranosti, toliko polresnic, samovoljnih razlag in zlonamernega namigovanja in sumničenja, da ga odločno odklanjamo in se upravičeno sprašujemo, čemu to in kaj je danes namen takega pisanja. Velikokrat smo že poudarili, da se Cerkev na Slovenskem ne boji celotne zgodovinske resnice, tudi o naši polpretekli dobi ne. Še več. Dostikrat in ob različnih priložnostih smo tudi obžalovali krivice, ki so se kjerkoli zgodile v imenu vere in Cerkev, kakor moramo obžalovati vsako sovraštvo in krivično nasilje, pa naj ju je zagrešil kdorkoli.

Alojzij Šuštar

Spomnimo se, da je pred dvema letoma bilo nekaj kulturnikov, ki so hoteli do škofa Rožmana zavzeti pravično stališče, pa so jim prepovedali debato v Delu. Družine niso mogli utišati nit; nadškofa. Videli bomo, ali bo imela njegova odločna beseda kaj učinka!

Pritožujejo se pa samo kriminalci in tisti, ki so že lep čas navzkriž s politiko ZKJ...

In večina pritožb je neutemeljenih...

In nekateri bi radi odškodnino... Pa čisto zares: zakaj je v Jugoslaviji pravi človek samo tisti, ki ni navzkriž s politiko Zveze komunistov Jugoslavije?

Ja: ZAKAJ?

Hotimir

Kdo se pritožuje

Med tistimi, ki se pritožujejo proti ravnanju jugoslovanske policije, je precej ljudi, ki so že lep čas navzkriž s politiko Zveze komunistov Jugoslavije, pravi predstavnik Zveznega sekretariata za notranje zadeve.

Bilo je lanskega poletnega večera na Mostu na Soči (Sv. Lucija): Policaj je obrcal in pretepel fanta, ki se ga je nekoliko preveč napil... Fanta so morali zaradi hudih poškodb odpeljati v bolnišnico, kjer so ga zadnji trenutke rešili.

Tanjug je te dni dal v javnost cinično izjavo (podobno cinično kot je bila tista o premoženjski problematiki Jovanke Broz), v kateri nas Zvezni sekretariat za notranje zadeve seznanja, da se je v zadnjih štirih letih pritožilo 387 ljudi „zoper delo Organov za notranje zadeve“. Iz informacije še izvemo, da je bila večina pritožb neutemeljena, ker da ljudje zelo pogosto zlorabljajo pravico do pritoževanja. Sekretariat za notranje zadeve tudi „ugotavlja“, da ljudje praviloma opisujejo v pritožbah, ki jih pošiljajo skupščini in predsedstvu SFRJ ter Zveznemu izvršnemu svetu, strašne krivice, ki naj bi se jim zgodile. Takih krivic pa naši Organi za notranje zadeve ne delajo, torej so pritožbe, ne le pretirane, marveč kar izmišljene.

Pred časom je pripovedoval mlajši kolega, kako se je lani vozil z vlakom iz Gradca v Maribor. Na zadnji avstrijski postaji je menda treba izstopiti in presteči v jugoslovanski vlak — ne vem zakaj sem se ob tem spomnil na „Pliberk 1945“ — avstrijski policaj v civilu je med prestopanjem pregledal potne liste. Ko pa so prišli v vlak, ki naj bi jih pripeljal do Maribora, pride v oddelek najprej mlada jugoslovanska policistka in na vratih oznanila: „pasoš kontrola“. Kolegu ni bilo čisto jasno v kakšnem jeziku policistka govori, vendar ji je dal potni list, ki si ga je ogledala, zatem pa odprla debelo knjigo z dolgimi seznamami imen. Potni list in knjigo je odnesla s seboj... Kaj naj si človek v takem primeru misli? Do Maribora je potem šlo skozi oddelek vsaj še pet (moških) policajev in si podrobno ogledovalo potnike.

Pač „najbolj odprta meja“, kot

imamo priložnost velikokrat slišati. Ko so bili v Mariboru, je kolega začel iskati policistko, ki mu je odnesla potni list; šel je v sosednji oddelek vlaka, iz katerega je ravno. kar izstopalo kakih deset policajev, (približno toliko je bilo v vlaku tudi potnikov) njegova policistka je že izstopila, stekel je za njo: ona in vsi ostali policaji pa so ga začeli sumljivo gledati in nadirati, češ kaj si izmišljaš! Ko je kolega videl, da ne bo nič opravil gre še enkrat v oddelek, kjer so sedeli policaji in pod neko klopjo najde svoj potni list. Potem se ni pritožil proti ravnanju Organov za notranje zadeve. Komu le bi to koristilo?

Zvezni sekretariat za notranje zadeve sporoča, da „občani tendenciozno prikazujejo dogodke in da pritožbe najpogosteje pišejo ljudje, ki se sami nagibajo h kaznivim dejanjem... Nekateri si tako poskušajo zagotoviti odškodnino. Med tistimi, ki se pritožujejo, je precej ljudi, ki so že lep čas navzkriž s politiko Zveze komunistov Jugoslavije. S pritožbami na naslov najvišjih zveznih organov in resnici zlorabljajo pravico do pritoževanja, njihov cilj pa je širiti tendenciozne dezinformacije o domnevnem trpinčenju posameznikov v naši družbi.“

Zdaj vemo: Biti navzkriž s politiko ZKJ je isto kot nagibati se h kaznivim dejanjem. — Kaj je že to pluralizem? In kaj je že to demokracija? (...)

Ponoči je prišla policija na dom in iz postelje ugrabila možakarja ter ga odpeljala na policijsko postajo. Nato so poklicali reševalni avto in ga odpeljali v norišnico. Prejšnji dan je izšla njegova knjiga, ki jo je krajevna policija ocenila za družbi škodljivo. Pritožil se je in morali so ga izpustiti, ker so „napačno ocenili vsebino knjige“...

To ni scenarij za kak albanski film, marveč dogodek, ki se je pred dvema letoma zgodil v okolici Ljubljane.

KAJ SE DOGAJA V SPLITU?

Jugoslovanski vladni krogi so bili mestu Splitu vedno posebno naklonjeni. Pravi, da prednjači pred vsemi drugimi mesti po svoji lepi legi, predvsem pa zaradi zgodovinskih ostankov starih Rimljanov, Slovanov in predvsem Benečianov, ki so omogočili čudovit razmah v umetnosti — od gotike, renesance do baroka. A v Splitu ni nakopičeno le bogastvo umetnij, bil je že od nekdaj center političnih dogajanj. Važen je bil za predvojno Jugoslavijo, ker naj bi se tukaj ustvarjal tkzv. politični „jugoslavizem“. Že takrat je bil tudi sedež proletarsko-komunistično usmerjenih delavcev in malih kmetov. Pod italijansko aneksijo pa so partizani v njem vedno dobili zatočišče. Zato je povsem razumljivo njihovo začudenje, ko so lani morali ugotoviti, da se je v Splitu nekaj spremenilo. 20. oktobra se je namreč igrala nogometna tekma med domačim „Hajdukom“ in beograjskim „Rdečo zvezdo“. Po končani tekmi so se začeli izgredni — ne samo proti pristašem beograjskega kluba, temveč celo proti navzočim mornariškim kadetom in policija je zaprla 19 mladoletnikov.

Politični funkcionarji pa že govorijo o „organiziranem vodstvu“ od zunaj. Split naj bi bil — tako trdijo — prva točka, na katero naj bi se vrgli fašisti, kleronacionalisti, meščanski desničarji in anarhistični levičarji, da bi z združenimi močmi uničili pridobitve jugoslovanskega socializma. Ti dogodki pa naj bi bili povezani s splošnim porastom delovanja reacionarjev na Zapadu in naj bi preko Reagana in gospe Thatcher našli direktno pot do Hajdukovih pristašev. To so težke in

verjetno močno pretirane obtožbe. Dokazujejo pa le nemir in nemoč režima, ki v zadnjem času res nima dosti sreče.

Split ima danes okoli 250.000 prebivalcev, od katerih pa je najmanj 10.000 brezposelnih. Okolje mesta je naseljeno skoro izključno s Hrvati, ki so strogo katoliško in nacionalistično usmerjeni. Iz teh vrst prihajajo pristaši „Hajduka“. Za geslo so si izbrali „Jezus in Marija — Hajdukova armija“. Športni klub „Hajduk“ se je ustanovil leta 1911 in je bil že sedemkrat jugoslovanski prvak v nogometu. Člani so vedno bili veliki patrioti. V času italijanske zasedbe niso hoteli igrati za Italijane. Raje so združeno odšli v partizane, od tam pa v južno Italijo, kjer so se reorganizirali in nato vrnili domov.

Vznemirjeni režim išče sovražnika povsod. Pravi, da je partija premalo aktivna, ker si sicer ne morejo razlagati, kako je mogoče, da se je v Splitu 52% vseh otrok izjavilo za verne, od njih pa izhaja 78% iz delavskih vrst. Najbolj neprijeten za komuniste pa naj bi bil izreden porast verujoče mladine, ki je dosegla že 22% mladih. Ta mladina je zelo verna in je pri njej nacionalizem najbolj razvit. Sedanji oblastniki jo imajo za „militantne antikomuniste“ in „antisocialiste“. Partija je tudi vznemirjena zaradi navzočnosti 600 duhovnikov in redovnikov, ki živijo v Splitu. Zato poziva strankine člane, da se morajo reorganizirati in pričeti aktivno delati, sicer bodo kmalu utrpeli velik poraz.

Povzela po FAZ — Pavlina Dobovškova

Zakaj Črtomir

Za zgled, kaj si upa pisati ljubljanska „Mladina“, ki je najbolj brana revija v Sloveniji, priobčujemo pismo bralca v št. 37, dne 8. novembra 1985.

V letošnji 35. številki Mladine (25. 10. 1985) je v uvodniku njen odgovorni urednik Miha Kovač omenil „pokol domobrancev na Kočevskem Rogu“. Za nekaj zadnjih let se na Slovenskem vrtimo okoli tega vprašanja, kot mačka okoli vrelke kaše. Menda je jasno zakaj?! To so za naš narod tragične stvari, zato navedimo nekaj podatkov. O tem, da se je na Slovenskem med okupacijo odigrala hkrati z NOB tudi državljanska, bratomorna vojna, ni nobenega dvoma. Z vsestransko analizo takratnih procesov bo potrebno ugotoviti vzroke za takšno tragično dogajanje. Ker se tu stvari le dotikam, naj navedem le dve pomembnejši spominski knjigi, ki bosta pomagali razkrivati tabujsko tančičo z dogodkov: Edvard Kocbek „Tovarišija“, predvsem pa drugi del dnevnih zapiskov. „Listina“ (Slovenska matica, 1982) in Stane Semič-Daki, „Najboljši so padli“ (samozaložba, 1971). Zadnja se dobi v večini knjižnic, v njej pa se na več sto straneh soočamo z nepojmljivim sovraštvom, ki je obstajalo med partizani in belogardisti in kasneje domobranci. Od kod je porojeno to tako zagrizeno, slepo, militantno, uničujoče sovraštvo med Slovenci? Trenutno v osrednjem slovenskem časniku Delo izhaja podlistek Dušana Željznova „Nevidna fronta“ (od 4. 9. naprej), ki precej podrobno pričuje o VOS. Tudi to je kamenček za zapleteni mozaik razumevanja, iskanja odgovorov. S kakšno neverjetno strastjo so se na primer borci Tomšičeve brigade, ki ji je večino časa prisostvoval Daki, spopadli z belogardisti, medtem ko pa je prisotna strast in številčnost napadov na okupacijske enote bila precej manjša.

Kaj se je dogajalo med in po obleganju Grčaric (8. do 10. sep. 1943) in Turjaka (9. do 21. sept. 1943)? Ali ni bilo takrat usmrčenih „le“ 16 kolaboracionistov, obsojenih na Kočevskem procesu (9. do 11. okt. 1943), ali...

Naj se še dotaknem problematike „pokola domobrancev na Kočevskem Rogu“. Bratomorna vojna se je na Slovenskem nadaljevala še po uradnem podpisu miru. Milorečno ironično je, da se je prav nekaj majskih in junijskih tednov 1945 — že v miru — „odigralo veliki finale“ v medsebojnem bratomornem obračunu. Dedijer govori v „Novih priložih za biografijo Josipa Broza Tita“ o retoriji, povračilnih ukrepih. Konec aprila ter prve dni maja 1945 je večina, ki je bila na „drugi strani“, začela množično kalvarijo pred zmagajočimi partizanskimi enotami. Množice so se zgrinjale na Koroško. Usoda DISPLACED PERSON, razseljenih oseb se je začela. Sprva so bili nastanjeni

v več begunskih taboriščih, kot sta na primer Špitalj ter Vetrinja, ki je blizu Celovca. In prav iz Vetrinje so zadnje dni maja Angleži začeli predajati begunce, predvsem vojake, partizanskim četam in začela se je za tisoče usodna kalvarija nazaj v Slovenijo, „domovino“. Transporti živinskih vagonov, natrpanih z begunci, so potekali v dveh smereh: na Področje ter preko Jesenic proti Kočevskemu Rogu in v Pliberk, od tam pa proti Teharjam pri Celju. Cilj onih iz Področja so bila množična grobišča v Kočevskem Rogu, Poljanski dolini in v Podutiku pri Ljubljani; iz Pliberka pa so jih vozili na morišča po teharskih gozdovih pri Celju in v jama okoli Hrastnika in Trbovelj.

Torej se vrnjenih kolaboracionistov ni likvidiralo le na Kočevskem Rogu, kot se navaja, verjetno ne vedoč za podrobnosti, v sredstvih obveščanja, temveč še marsikje.

Znane so likvidacije hrvaških ustašev v tezenskih gozdovih blizu Maribora. Nabirali gob na tezenskem Stražunu lahko naletijo na večje bitumenske zalitke z večmetrskim premerom. Zakaj so tam? Na tisoče ujetih ustašev je bilo likvidiranih tudi drugod po Štajerskem.

V zaledju Trsta so znane bazoviška in druge „fojbe“, kraške jame, kjer so partizani likvidirali okoli 4000 „kolaboracionistov“. O tem glej podrobneje v knjigi Dimitrija Rupla. „Povabljeni pozabljeni“ (ZO, 1985, str. 191 — 198). Kaj se dogaja okoli bazovske „fojbe“ danes, je opisalo Delo 11. 4. 1985. O likvidaciji na Rogu glej tudi dve drugi literarni obdelavi, ki se te teme dotikata: novela Draga Jančarja „Dve sliki“, ki je bila objavljena najprej v Novi reviji (1984), nato pa v zbirki novel „Smrt pri Mariji Snežni“ (MK, 1985 str. 19—54), ki je, mimogrede, zbirka odličnih novel, ter dramatsko besedilo Jožeta Snoja „Gabrijel in Mihael“, objavljeno v Novi reviji 39/40 (1985).

Pa žrtve? Velike. Govori se, da lahko zaenkrat slovenska politična emigracija dokaže smrt 15000 (petnajst tisoč) slovenskih kolaboracionistov. Zgoraj so našeta predvsem večja morišča, medtem ko eksistirajo tudi veliko „manjših“, lokalnih.

Na žalost se o teh zadevah sme podrobneje pisati zaenkrat le v tujini, tam je tudi večina literature, povečini spominske (pričevanjske). Če si hoče Slovenec tostran MEJA poklicati zgoraj omenjene zgodovinske fakte, mora iti najmanj v Celovec, kajti tam je literatura (podatki) dostopna. Kar se tiče CARINE, je početje seveda tvegano. Gospodarji nad resnico so meizprosnji. OB-MEJENOST navzoča.

Okupacija je bila velika priložnost, veliko hrepenenje in velika tragika. Sfanatizirani kler ter oblasti navajena buržoazija na eni strani ter militantni komunizem na drugi, sta udarila drug po drugem. Letele so seveda v večini nedolžne,

Dom in Sveta s pomembnim naslovom Svet in Dom. Bil je prilogi urednik in je v njej združil vse slovenske pisatelje in pesnike po taboriščih in v zdomstvu, starejšo in mlajšo generacijo. Tako je Svet in Dom, ki je izhajal kot mimeografska publikacija, zopet poživljal slovensko literarno ustvarjalnost v begunstvu na tradiciji Balantiča in Velikonje.

Posebno velja poudariti njegovo ljubezen do Balantiča in do njegove poezije, ki jo je kazal v organiziranju in vodstvu Balantičevih spominskih večerov na obletnico njegove goreče smrti, vse pa v tajnosti pred taboriščno upravo. S temi večeri je nadaljeval tudi še v Buenos Airesu, ko je bil dolgo let predsednik in glavni mentor Balantičeve družine. V Buenos Airesu se je vključil tudi v vse druge naše književne institucije, sodeloval pri Svobodni Sloveniji, Duhovnem življenju, Slovenski kulturni akciji in podpisoval npr. kritike s poznano šifro „jkc“.

Že leta 1942 je še v Ljubljani iz-

zvedne glave. Usoda vseh vojn. Z zgodovino pisem pa je pač tako, pišejo ga zmagovalci, tisti, ki so trenutno na oblasti. Ene stvari se potencirajo, druge zamolčujejo. Ali pa, ko je popisano vse „najboljše“, „svetlo“ in je navsezadnje vse nerazumno preveč svetlo, je na vrsti še tisto bolj in zelo „temno“. In tega se je nabralo. Preteklih 40 let ima pisanje o okupaciji svoje značilnosti, dames spet svoje. Pa prihodnost? Ta je že začela trajati. Mladi pač hočemo razumeti tale svet večstransko, neparadno, barvno.

V vednost če tole: o življenju slovenskih beguncev v begunskih taboriščih po Avstriji in Italiji je začela v reviji Borec pisati Milica Strgar (Borec 1. 1984, str. 2—17 in Borec 1. 1985, str. 8—24). Napovedano je nadaljevanje! Ker je bil drugi del njene analize nekoliko manj ideološko obarvan, je takoj naletel na reakcije, predvsem borcev. Lepa ilustracija slovenskega zgodovinskega.

P. S. Mihj Kovaču.

Praviš, da je zato ideja Spomenke Hribar o narodni spravi „resda malce čudaška“. Ne vem, ali poznaš njeno delo, ali je tiste iztrgane citate v Delu, ali le govornice oziroma (enostranska) napadanja, etiketiranja, javne diskvalifikacije nanzo? To so tri ogromne razlike, prva bolj od drugih dveh, ki sta si podobni! Če ne poznaš njenih tekstov, ter preko njih mje, ti priporočam vse njene misli in ugotovitve, objavljene v številkah Nove revije, njeno knjigo „Ubiti očeta“ (ZO, zbirka Znamenja), ki je izšla pred kakimi tremi leti, njen NEDOVOLJENI tekst (priporočilo za prepoved je dal naš raziskovalec stalizma Marjan Britovšek), ki je vzbudil vse zgoraj naštetu, KRIVDA IN GREH, zaradi katerega ni smel iziti KOCBEKOV ZBORNIK pri Založbi Obzorja. Že to so mevarni simptomi, o katerih bi se Mladina lahko in morala razpisati, saj še kako zadevajo nas mlade.

S sovraštvom naših očetov moramo končati, saj je čas že marsikaj povozil, to sovraštvo pa ne sme postati, kar v veliki meri že je, permanentno. Vedno je tu prisotno eksistenčno vprašanje, kaj pa če se časi povrnejo? Ali bomo spet začeli s Turjaki pa Kočevskim Rogom, Teharjami, Golimi otoki, zmontiranimi sodnimi (dachauskimi) procesi etc. Ali nas peloponeške in vse ostale bratomorne vojne ter vse ostale vojne res niso izučile čisto nič? Kje je, kar se tega tiče, naš izobraževalni sistem? Kaj sme in kaj mora? Ali mora vsaka generacija imeti svojo vojno?

Svoje korenine moramo razriti in raziskati, da bomo razumeli dogajanja, procese tukaj in zdaj ter perspektive, ki jih lahko in hočemo pričakovati.

Pravimo, da se učimo na napakah — in prav ob tem je, na žalost, zgodovina učiteljica življenja.

Tudi chronique scandaleuse so privlačnost. Zakaj neki?

Ljutomer, 29. okt. 1984

IVO ŽAJDELA

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

„Naveličanost“ je beseda. Naveličanost ne le političnih opazovalcev, ki večkrat ne vedo o čem pisati, spričo nenehnega ponavljanja istih situacij, naveličanost tudi ljudi, političnih formacij, vodilnih krogov, delavske mase, ki ne vedo kako prerezati gordijski vozelj starih boleznih, katerim ne znamo najti zdravila.

ZAČARANI KROG

Zadnji teden skoraj ni bilo dneva, da ne bi na prvi strani časopisov videli velikih naslovov o razmerju med Glavno delavsko konfederacijo CGT in vlado. Zbliževanje in oddaljevanje enih in drugih, grožnja z novo stavko, delne obljube in mamiganja na paritetne komisije, itd., je bil vsakdanji kruh, katerega so bili že vsi siti. A pogledimo v zvezi s tem še na druge vrste naveličanost.

Stavka, ki jo je OGT organizirala januarja, je izredno uspešla; to pot, kljub odzivu v industrijskih predelih, uspeh ni bil tolikšen. Pri prejšnji manifestaciji trdijo, da je bilo nad 400 tisoč ljudi; na tej zadnji, po vseh resnih ugotovitvah, ni bilo več kot 150 tisoč ljudi. Govor Ubaldinija na prejšnjem zborovanju je pozitivno odjeknil med delavstvom, sedaj je ponavljal iste fraze, pa še nerodno se je zaletaval v nekatere funkcionarje in se spotikal v njihovem židovskem pokolenju.

Minister za delavske zadeve Hugo Barrionuevo je izjavil, da vlada ne bo več vabila CGT na dialog in pogajanja. Nočejo se več blamirati. A s tem je odgovornost prešla na delavsko stran. Vlada bo delala po svoje, ker od sindikatov ni dobila želenega odgovora. A vlada že od nastopa dalje dela po svoje (in slabo), in tega so se tudi že vsj naveličali; v prvi vrsti sindikalisti.

Za aprila je napovedana nova stavka, to pot 36 ur. Ubaldinij je te dni dejal, da bodo stavko izpeljali, če od vlade ne dobe pričakovanih ukrepov. A tudi to je precej zvozdano, kajti ni še znan datum stavke, in uspeh bo predvideno še manjši kot doslej. Narod je tudi že sit nenehnih in brezplodnih trenj med CGT in vlado.

PRAZNE MARNJE

V kongresu se nadaljuje debata o zunanjem dolgu. Prve dni je debata povzročila veliko zanimanja med ljudstvom. Množice so po televiziji sledile nastopu posameznih govornikov, in precej poučna je bila vsa zadeva. A počasi so ljudje spoznali, da je vse pravzaprav prazno, nesmiselno. Gre le za debato, neke vrste „lartpurlarizem“, umetnost zaradi umetnosti same, kajti v tem kongresu ne bo ničesar odločil, ne bodo volili nikakega ukrepa,

ter zaključki, če bodo sploh do kakih zaključkov prišli, bodo bolj neupoštevana deklamacija.

Spričo tega dejstva je interes za debato v poslanski zbornici padel: ljudje so se tudi tega naveličali. Čas pa teče in kmalu bo zapadel rok izrednega zasedanja kongresa. Prišel bo prvi maj, čas rednega zasedanja, in poletni meseci se bodo razblinili v praznih marnjah. Tudi tega se bo enkrat država naveličala. Upati je le, da bo izbruh naveličanja pozitiven in ne bo pripeljal kakih hudih posledic.

PO STRMINI NAVZDOL

Kar se gospodarstva tiče, se stvari gibljejo hitreje. A bolj ko gledamo, bolj izgleda, da je hitrost le — po rakovi poti. Sedaj se govori o devalvaciji, in znova množice hita za nakupovanjem dolarjev. Ali nismo naveličani te špekulacijske vročice, ki se pojavi vsakokrat, ko se kolo časa obrne? Ponovno bodo nekoliko zvišali tarife, podražile se bodo goriva, poskočili bo bencin, kljub temu, da spriča padca cen petroleju, bencin po vsem svetu postaja cenejši. Tukaj smo originalni in ga bomo podražili. Se še nismo naveličali originalnosti na tako originalen način?

Po vsem svetu imajo države deficit. A tako hudega, in skozi toliko let kot v Argentini, mislim da ga je težko najti kje drugje na svetu. Ker državnega aparata, izgleda, da ni mogoče skriti in državnih stroškov ne zmanjšati, je treba povečati davčne nabirke, in tako bodo sedaj nabili davke tudi zdravnikom, arhitektom, inženirjem, itd. Morda bo le nova formulacija IVA za te kroge, kar bo povzročilo novo krizo v socialnokrštvstvenih organizacijah, in nov izbruh spopadov med vlado in sindikati.

Naveličanost se pojavlja tudi ko goravimo o razmerju med ZDA in Argentino, ki je te dni znova v ospredju dogajanja. Nenehni marši in umiki, in nikake stabilnosti. Te dni je bil na obisku v naši državi predsednik severnoameriške poslanske zbornice Thomas O'Neill. Povedal je, kakšno zanimanje se kaže v ZDA za napredek in udrditev demokracije v Argentini in v latinski Ameriki sploh. Tudi takih izjav smo že naveličani, zlasti še, ker tisti, ki take izjave podajajo, hočejo, da jim verjamejo.

Kateri so trenutni problemi med Argentino in ZDA: različno gledanje na problem Srednje Amerike (beri: Nikaragve); ameriška trditve o novih žariščih gverile na kontinentu, med drugim v Argentini (te trditve ZDA ni mogla utemeljiti, kar je v diplomaciji precej neresno); in končno zadeva zunanje dolga.

Končajmo za danes, kajti sicer je nevarnost, da se ti, dragi bralce, tudi naveličas tolike naveličanosti.

Receso escolar

Carta de un esloveno al director del diario La Nación, publicada el día 14 de marzo de 1986:

Señor Director:

“Como padre de cinco hijos, sigo con atención los cambios que se introducen en los sistemas educativos.

“Por no tener formación pedagógica ni experiencia docente, no me apresuraré a enjuiciarlos, y menos, antes de ver sus resultados. Pero lo que sí me preocupa son los cuatro meses de inactividad a la que están condenados nuestros niños y jóvenes.

“Si las vacaciones son consideradas como un período de descanso,

.....

želičevemu domu v kordobskih hribih, o katerem je v zadnjih letih napisal že več dobro uspelih črtic. Njegov prosti čas pa je posvečen domačemu vrtnarstvu v njegovem domu, v katerem je pravi izvedenec.

K mladostni 70-letnici njegovega življenja mu iskreno čestitajo tudi „Svobodna Slovenija“ in njegovi prijatelji.

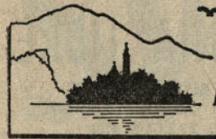
td

éste me parece exagerado e innecesariamente prolongado. Trae como consecuencia una desconexión total de los alumnos con lo que debería ser su actividad principal: estudiar. Y necesitarán un tiempo adicional para retomarla nuevamente, lo cual acorta aún más el aprovechamiento del ciclo lectivo.

“Este prolongado receso es otro aspecto más del facilismo que parece orientar los cambios a los que asistimos. Hay leyes generales que ni la dialéctica más perfeccionada puede cambiar. Y una de ellas dice que el esfuerzo y el trabajo constante son y seguirán siendo las bases de la maduración personal y del progreso humano en todos los campos.

“Esta falta de estímulo al esfuerzo y a la superación me hace dudar de que el subdesarrollo que padecemos sea un vasallaje impuesto por alguna de las así llamadas superpotencias, sino que nosotros mismos lo cultivamos con un primor y una dedicación dignos de mejor causa.”

Francisco Marquez Bioquímico

NOVICE IZ SLOVENIJE

IZ PISMA OD DOMA

6. marca 1986

Pri nas je krepka zima. Na svečnico je zapadel sneg, a se je med tednom skoraj čisto umaknil. Na pustno nedeljo, 9. februarja, pa nam ga je nasulo toliko, da so imeli komunalci, ki urejajo promet, preglavic preko glave. Tako vztrajno je snežilo, da je zelo pokvarilo pustno razpoloženje v Ptujju. Naj vam povem, da se zelo zgleđujemo po državah, ki imajo pusta za svojega najboljši čaščenega svetnika. V Ptuj se zgrinja staro in mlado, namaskirano in civilizirano, da dá duška tistim svojim praprvinjskim nagonom po neki obliki sproščenja. Milo reče, no se potem temu pravi, da preganjajo zimo. No, zima se letos pač ni dala ugnati in se ni prav nič ustrašila niti strašnih pošasti — kurentov —, ki so poplesavali s svojimi kožuhi in strašnimi glavami po mestnih ulicah in ustrahovali mimoidoče s krutimi jezevkami, pri vsem tem pa pozvali s krvavimi zvonce, ki jih imajo obešene okoli pasu. Sneg je padal tudi v ponedeljek in torek in tako smo ga prvi teden imeli kar pol metra. Ob tednu se je ples snežink ponovil. Dobili smo dodatno pošiljko lepega, puhačega, belega, mehkega snega, po vsej naši ljubljenski onesnaženi naravi. Nobene nesnage ni bilo nikjer videti. Vsega skupaj je zapadlo gotovo več kot meter sneg. Zadnja dva, tri dni pa kar kopni. Odeja se niža in niža, potočki in potoki po cestah in ulicah pa niso nič kaj bistri. Naravnost zasovraženi pa so, ko pridrvi mimo nepreviden voznik in opere oblačila mirnih pešcev, ki si utirajo pot med lužami. Čez 14 dni bo cvetna nedelja. Ljudi v naši fari smo razvadili, da smo jim ponudili butarice pomladnega zelenja. Kako bo letos, si ne morem predstavljati. Danes je še vedno kakšnih 35 cm snega. Gine samo podnevi, noč so mrzle in temperatura pada krepko pod ničlo.

LJUBLJANA — Karavanški predor je spet prišel na tapeto. Leta 1982 so dejali, da bo 1985, že narejen, pa ni bilo denarja. Zdaj se spet govori o delih, ki naj bi bili končani 1991. Na slovenski strani bo gradila predor skupina SCT-Polensky & Zöllner in ga misli končati 1989; čez dve leti bi pa predor priključili pri Hrušici avtocesti, ki pelje iz Kranjske gore na Jesenice. Karavanke so zadnja večja ovira „Avtoceste bratstva in enotnosti“ (pa ne jugoslovanskega), ki povezuje Hamburg z Istanbulom. Sedanji prehod so nad

1000 m nadmorske višine in med zimo večkrat neuporabni. Zato upajo s predorom izboljšati možnosti za pretok počitniških prikolice k Jadranskemu morju, tovornjakov in predvsem tovorov v zabojnikih.

LJUBLJANA — Stanislavskijev šesti zvezek „Sistema“ je izšel v začetku februarja. Ta zvezek je tudi stota publikacija knjižnice Mestnega gledališča Ljubljana, ki je tudi edina strokovna gledališka zbirka v Sloveniji in tudi Jugoslaviji.

UMRLI SO OD 22. jan. do 1. febr. 86:

LJUBLJANA — Josipina Kočar roj. Modrijančič; Jože Jakša; Miroslav Crnivec; Franc Lambergar; Marija Kocmur roj. Cerar; Ana Demšar roj. Lap, 89; Štefan Huzjan; Janez Terlep; Niko Stare; Albin Kulovec; Marija Recek roj. Forjančič, 89; Angela Štarbek roj. Grošelj, 88; Ida Gogala, 52; Nada Fifer; Franc Bistan; Minka Benčina; Frančiška Pavletič roj. Marenčič, 98; Vladimir Kravos; Terezija Kozjek roj. Cankar, 78; Anica Winterleitner; Mira Poprijatelj; Ignac Pečjak; Nada Flegar roj. Sterec, 84; Miha Kren; Srečko Pregelj st.; Angelca Brezovar roj. Konjar; Marija Oblak roj. Kelenc, 70; Vera Stanič roj. Dolhar; Ivanka Šturm roj. Brinovec, 91; dr. Saša Slanovic; Zora Ogriček; Minka Zajc roj. Černe, 83; Marija Kopina roj. Ledinek.

RAZNI KRAJI — Anton Suštar, Loke v Tuhinjski dol; Franc Drobnič, 91, Sp. Slivnica; Dragica Štamfelj, Novo mesto; Francka Kavčnik roj. Lenarčič, Log; Antonija Ahmič roj. Unerič, Kostanjevica na Krki; Mirko Vrdlovec, Maribor; Tone Dežman, Otočec; Stanko Štiglic, Radmirje; Alojz Stančar, Čuznja vas; Pavla Mavec roj. Štrukelj, Guncle; Jože Korošec, Šmarje-Sap; Ignac Avbelj, 87, Videm; Katarina Berčič roj. Oblak, 82, Škofja Loka; Franc Cunder (Udamov ata), 86, Kleče; Jože Slomšek, Podkraj pri Velenju; Venceslav Kuštrin, 92, Podmelec; Edward Centrih, 82, Celje; Janez Kovač st., Zagorje ob Savi; Albin Brvar, Zagorje ob Savi; Miha Gostiša, Novo mesto; Terezija Rebula roj. Šturm; Ana Klinar roj. Razinger, 86, Zg. Gorje; Anica Mally, Tržič; Helena Starič, Zirovnica; Franc Trebše, Radeče; Srečko Kačič st., Hraštnik; Jerica Demšar roj. Buh, 87, Šentjošt nad Horjulom; Leopold Krznar, 77, Zagorje ob Savi; Franc Kovačič, 80, Trbovlje; Josipina Mlačnik, Maribor; Jelka Turšič roj. Gmeiner, Stožice; Marija Krč roj. Ropotar, Kranj; Ivan Slatnar, Smednik; Jožefa Živec roj. Hrovatin, Nova Gorica; Stane Šubelj, 66, Podmolnik; Milan Pompe, Jurklošter; Frančiška Strniša roj. Starman, 87, Kranj; mgr. dr. med. Božo Oblak, 64, Ločna; Ivan Zontar, Bradeško, 92, Preska; Franc Gajšek, Celje; Antonija Bernik roj. Omladič, Zalec; Jože Suštar, Videm; Tone Modrijančič, Mozirje; Franc Brešan, Nova Gorica; Ivan Rozman, Kamnik; Vladimir Brezar, 75, Kranj; Ivan Šmid, 85, Šentjur pri Celju; Bosiljka Livio, Koper; Marija Končan roj. Sečnik, Horjul; Anton Hrastar, Bršljin; mme. prof. Marija Kovač, 81, Novo mesto; Valči Božič, Domžale.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebnosti

Krsta: Krščen je bil Matjaž López, sin Alberta in ge. Marije roj. Osojnik v Bariločah. Botrovala sta Andrej Osojnik in Marcela Godoy.

V cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši je bil krščen 22. marca Nikolaj Stefan Grözinger, sin Rolanda in Veronike roj. Repar. Botrovala sta Nikolaj Potočnik in Marina Houdek, krstil pa dr. Jure Rode.

Čestitamo!

Novi diplomantka: Na Instituto Nacional Superior del Profesorado je končala študije in postala profesorica za literaturo, španski jezik in latinščino Miriam Jereb, sedanja podravnateljica Slovenskega srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka v Buenos Airesu. Čestitamo!

† FRANC ZORKO

Spet je smrt posegla v vrste naših javnih delavcev. Še v krepkih moških letih (62 let) se je dne 18. marca nepričakovano preselil v večnost Franc Zorko, bivši večletni predsednik Slovenskega doma v San Martinu. Njegova smrt ni težko prizadela samo njegove številne družine, ampak vso sanmartinsko slovensko skupnost, za katero je rajni Zorko delal vse od svojega prihoda v Argentino.

G. Zorko se je rodil 5. decembra 1923 v Brežini pri Brezicah. Osnovno in meščansko šolo je končal v Brezicah, leta 1941 pa je diplomiral na državni trgovski šoli v Zagrebu. Ob prihodu Nemcev je bil poklican v železniško službo na postaji v Dunaškem Novem mestu. Njegovi starši so bili medtem preseljeni v Nemčijo. O božiču l. 1943 je bil poklican v nemško vojsko v motoriziran bataljon in bil najprej poslan na Hrvaško nato pa v Italijo. V Italiji se mu je posrečilo, da se je v družbi prijateljev prebil k Amerikancem, kjer je bil nato kot ujetnik v različnih italijanskih taboriščih. Kljub pritisku taboriščnih poveljnikov in komunističnih agentov, se ni hotel vrniti v Jugoslavijo, zlasti še potem, ko jih je obiskal zastopnik Vatikana dr. Šaruga in jim razložil položaj v domovini. Pozneje so ga Angleži odbrali za službo v R.A.F. v Brindisiju. Po odhodu Angležev so Slovence in z njimi tudi Zorka poslali v taborišče št. 9 v Senigalliji, kjer se je poročil z gospo Ivanko roj. Kržič in se nato preselil v Argentino.

V Argentini se je zaposlil najprej kot delavec v podjetju COFIA, nato pa je postopoma prišel do višjih uradnih mest. Kot upokojenec je še vedno vodil manjšo tekstilno tovarno v San Martinu.

Takoj po prihodu v Argentino se

je poleg družini in poklicnemu delu posvetil tudi javnemu delu. Pridružil se je rajnemu svetniku Karlu Škulju in mu pomagal pri njegovih publikacijah (Vestnik, Slovenska beseda in razne brošure). Zlasti pa je delal na tem, da bi prišli Slovenci v San Martinu do svojega lastnega Doma. Ko so prišli do Doma in je bilo ustanovljeno društvo Slovenski dom v San Martinu, je bil Zorko v odborih tega društva od vsega početka kot tajnik, nato več let kot predsednik, potem pa do svoje smrti kot član nadzornega odbora. Bil je skozi vseh 25 let najbolj stalni obiskovalec Slovenskega doma in je svoje velike sposobnosti posvečal napredku Doma in sanmartinske slovenske skupnosti.

Zapušča ženo go. Ivanko, devet otrok in 14 vnukov, katerim izražamo globoko sožalje.

Pogreb g. Zorka je bil dokaz, kako priljubljen je bil pri ljudeh. Velike množice so ga prišle kropiti in moliti za njegov večni mir. Veliko število rojakov ga je dne 19. marca spremilo k zadnjemu počitku na pokopališče Tres de Febrero, kjer je opravljal pogrebne molitve dr. Alojzij Starc, poslovalne besede ob grobu pa mu je spregovoril Rudolf Smersu.

Vsemogočni naj mu bo obilen plačnik!

BUENOS AIRES

ZAČETEK SLOVENSkih OSNOVNIH ŠOL

Lepo je bilo srečanje slovenskih družin in prijateljev slovenske osnovnošolske mladine 16. marca v Slovenski hiši s službo božjo in pridetivju v dvorani. Sv. mašo je daroval dr. Alojzij Starc za pok. msgr. Antona Oreharja in isti dan umrlega učenca Prešernove šole na Pristavi Gabrijela Zarnika. V cerkvi Marije Pomagaj so bili navzoči zastopniki posameznih šol z žalnimi trakovi na slovenskih zastavah. Cerkvene obrede je vodila Irena Loboda, berilo sta brala Alenka Smole in Maks Nose, ljudsko petje je na orglah spremljala Anka Gaser.

V pridigi se je dr. Starc spomnil msgr. Oreharja, opisal njegovo življenjsko pot, se zahvalil Bogu, da je pokojnik toliko storil za Slovence v Argentini; pridružil je prošnjo Bogu za njegovo dušo in dušo učenca Gabrijela in končno še prošnjo sv. Duhu, da bi slovenski učenci rasti v starosti, modrosti in milosti. Otrokom bodo pri njihovih naporih pomagali starši in učitelji, iz večnosti pa tudi pokojni msgr. A. Orehar.

V dvorani so zavzeli svoj prostor zastavonoše, vsi navzoči so zapeli himno „Naprej, zastava Slave“ in sledil je govor šolskega referenta Zedinjene Slovenije Franceta Vitriha:

„Na našem srečanju ob začetku šolskega leta naj bodo moje prve besede besede v spomin in zahvalo našemu pokojnemu duhovnemu očetu msgr. A. Oreharju.“

Ko danes iz večnosti gleda na nas, ki smo žalostni in revni, ostali brez očeta, nam gotovo iz onstranstva ponavlja: Človeško je žalovati ob odhodu dragih, vendar ne pozabite, da so odšli domov k Očetu, kamor smo vsi namenjeni in kjer se bomo prej ali slej združili z njimi!

7. maja 1945, ko je stopal v begunstvo, ga je njegova mama prekrizala v rojstni hiši z blagoslovljeno vodo in mu rekla: Bog naj bo s teboj! In Bog ga je spremljal vse življenje. Saj brez njegovega varstva in pomoči vsega dela, ki ga s človeškimi merili ne moremo izmeriti, ne bi mogel opraviti. Našega skupnega Očeta pa ponižno prosimo, naj našemu očetu poplača za večnim življenjem vse milosti, ki nam jih je posredoval, ljubezen, skrb, napore, delo in žrtve, s katerimi je spremljal šolsko družino.

Njega pa prosimo, naj bo naš priprošnjik pri Bogu, da bomo z božjo pomočjo uresničevali Njegove nauke in želje. Naš oče je želel, da bi se vi, slovenski šolarji, z božjo resnico v razumu in božjo ljubeznijo v srcu in ob slovenski besedi pripravljali za življenje in delo v slovenski skupnosti v Argentini, ali če je božja volja, tudi v Sloveniji. Nam vsem pa naroča z besedami svoje mame, ki mu jih je napisala v pisnu, ko je odhajal v Argentino: „Molimo druga za drugega in zaupečimo v Boga in Marijo!“

Prireditev v dvorani je bila delo Balantičeve šole iz San Justa. Vse oder je predstavljal veliko sliko z izbranim okvirjem in originalnim steklom, živo sliko šolskega pevskega zbora, ki nam je podal „Koncert v sliki“, zamisel in delo vseh učiteljev pod vodstvom Danice Malovrh s pomočjo Frida Benzina in pevovalkinje Anice Mehle. Glasbeno spremljavo, klavir in flavto, sta oskrbeli Andreja Selam in Silvija Oblak, luči Pavel Malovrh, scenerijo pa Tone Oblak. Pelo je nad 30 pevcev in na odru je nastopilo več kot 20 učenec. Dvanajst naslednjih pesmi so učenci dramatizirali s primernimi ponazorili: Sijaj, sijaj; Spomlad; Slušala sem ptičko pet; Vrtljak; Naša četica; Zajček; Trije mucki; Miška in muc; Polževa snubitev; En starček; Tika taka in Lu-

(Nadaljevanje na 4. str.)

Spomin na Miloša Stareta

OB DRUGI OBLETNICI SMRTI

Na političnem tečaju mladinske veje SLS leta 1937 sem ga spoznal kot predavatelja. Vse nas je osvojil s svojim izrednim nastopom.

Moje drugo srečanje z njim je bilo ob državnozborskih volitvah oktobra 1938. Organizirali smo volilni shod v Šmartnem ob Savi v dvorani pevskega društva. Glavni govornik je bil Miloš Stare, ki je bil tedaj kandidat za narodnega poslanca za ljubljansko okolico. Nasprotniki so se organizirali, da bodo shod motili in se v nabito polni dvorani zbrali ob zadnji steni. Značilnost Stareto- vih nastopov je bila njegova umirjenost in prav tako je umirjeno nastopal proti napadom in medklcom. Med govorom je nepričakovano utihnil. Čez kakih deset sekund se je spet oglašil: „Kadar boste vse zapisali, pa povejte. Lahko počakam.“ Vsi smo se ozrli. Bili so nasprotniki s komunisti in eden je nekaj zapisoval. Zaprepaščeni so gledali Stareta in več jih je izginilo iz dvorane ob našem hrupnem ploskanju. Porazil jih je s svojo umirjenostjo.

Ze od občinskih volitev leta 1936 dalje so komunistični pristaši vršili v naši fari močan pritisk na volivce z grožnjami in požiganjem kozoi- cev našim somišljenikom. Dostikrat smo slišali izgovor: „pustite me v miru; hočem imeti mir pred rdeči-

mi.“ Šlo je za volitve dveh volilnih list. Za JRZ, v kateri je bila tedaj sporazumno vključena tudi SLS in katere predstavnik je bil dr. Anton Korošec ter opozicijsko listo, ki jo je predstavljal dr. Maček, hrvaški voditelj kmetске stranke, ki so jo v S'oveniji podprli pristaši JNS in komunisti ter Kocbekovi Krščanski socialisti iz delavske organizacije JSZ. V volilni agitaciji je morala poprijeti mladina, ki niti še ni imela volilne pravice, z nekaterimi starejšimi in lista JRZ je kljub vsemu zmagala.

Vso noč pred volitvami smo lepili naše letake po vsej okolici in pobirali nasprotne, ki so jih trosili komunisti. V Zalogu, kjer je bilo njih leglo, smo imeli s tem največ posla. Toda komunisti so nam nastavili past. Na križišču cest so razmetali polno letakov. Bila je zelo temna noč. Devet pretepačev je čakalo skritih za vogali in drevesi. Ob našem pobiranju so navallili na nas z gorjačami in koli. Bilo nas je pet in vsak se je branil kot je mogel in znal. Napadalec je tekel proti meni z dvignjenim kolom. Ko je pritekel prav do mene, sem se sklonil in se mu z glavo zaletel v trebuh. Padel je vznak na obcestni mežnik in si pri tem močno odgrnil hrbet. Kol me ni zadel. Kmalu po volitvah smo pre-

jeli pozive okrajnega sodišča. Komunisti so nas tožili napada in predstavili zdravniške izvide poškodb, ki so jih bili dobili ob napadu. Morali smo poiskati svojega zagovornika in izbral Miloša Stareta. Sodij nas je okrajni sodnik Jože Rus, ki je bil že tedaj (skupaj z učiteljem Lubejem) glavni komunistični rovar v sokolskih vrstah in med revolucijo partizanski sodnik. Ker ima sodnik pač zadnjo besedo, je po vrsti obsodil nas. Naša krivda je bila: 1) ker mladoletni ponoči ne bi smeli biti na cesti, 2) ker smo povzročili telesne poškodbe (dasi smo se le branili). Sodnik Rus nam je prisodil sicer le pogoje kazni kot mladoletnikom, le eden starejših je moral plačati denarno g'obo. Razsodba je bila krivična a tudi protest advokata ni zalegal.

Doživeli smo drugo svetovno vojno, okupacijo in komunistično revolucijo. Del Slovenije je imela zasedeno do 8. septembra 1943 italijanska vojska in po razpadu te smo imeli do konca vojne nemško zasedbo. V tej dobi, zlasti ob nemški zasedbi, so bili v nevarnosti naši narodni voditelji in politiki. Nevarnost deportacije je grozila tudi Staretu in je moral v skrivališče. V vsej dobi vojne in revolucije je neutrudno delal na strani SLS kot njen predstavnik v domovini. Začel je izdajati Svobodno Slovenijo, tedaj ilegalni list kot razmnoženino.

V Ljubljani Staretu niso bila več varna tla. Tik pred aretacijo nem-

škega gestapa se mu je posrečil umik; to pot v Devico Marijo v Polje. Pripravljena mu je bila podstrešna sobica in oskrba v zanesljivi hiši. Njegovo delo se je tu nadaljevalo po njih šest mesecev. Niso mu stregli po življenju le komunisti in gestapo. Zasedovala ga je še grupa Slovencev, ki je delala z Nemci, vendar po božji previdnosti ni padel v past. V tej podstrešni sobici je redno prejemal informacije o dogodkih v Sloveniji in preko močnega radijskega sprejemnika o dogodkih po svetu, kar je pridoma služilo njegovi Svobodni Sloveniji. S prof. Janezom Grumom sva vzdrževala stike med njim in sodelavci v ilegali. V skrivališču je v nujnih in odločilnih zadevah v najstrožji tajnosti sprejemal le najožje politične sodelavce, ki jih je bilo treba po skrivnih potih voditi iz Ljubljane v Staretovo skrivališče. Z dr. Albinom Šmajdom sta tu dokončno izdelala znano Narodno izjavo, ki jo je v najstrožji tajnosti podpisalo meseca oktobra 1944 nad 300 slovenskih javnih delavcev. Prvi jo je podpisal škof Gregorij Rožman.

Zavest skrivača le vpliva na razmišljanje o varnosti. Zlasti po naši rešitvi ameriškega pi'ota, ko je bilo zasledovanje nemških patrolj v naši okolici podvojeno, sem opazal, da je postajal Stare vse bolj zaskrbljen. Za večjo varnost mu je bila pripravljena pot v Trst. S košici sva se odpeljala mimo vseške papirnice. Nikdar nisem opazil pri Staretu

strahu. Vdan je bil vedno v božjo voljo in ob tveganih zadevah pristavil: „Po božji volji...“ Ob vožnji s kolesom sem ga pa vendar zaskrbljeno opazoval. Teško je dihal, ker vožnje s kolesom ni bil več vajen. Morala sva večkrat počivati — skrita ob cesti. (Lep spomin bi bil, ko bi mogel tedaj posneti sliko: Miloš Stare, z lepo, po Tavčarjevo negovano črno brado — ministrska postava — z ženskim kolesom — skrit pod cesto v visoki travi...) A vendar sva srečno prišla preko dobrunjskega bloka, kjer je bila postavljena na prehodu zanesljiva domobranska straža, ki nama je strumno salutirala. Ko sva se že primerno oddaljila bloku sva še zadnjič počivala in nato končno dospela do cerkve v Štepanji vasi, kjer naju je pod zvonom vsled najine zamude že dokaj nestrpno pričakoval prof. Janez Grum, ki je Stareta spremljal dalje v Dravljje, od koder mu je bilo spet pripravljeno „varno“ potovanje v Trst.

Ko nas je Stare z gospo pred leti obiskal v Mendozi, smo po kosilu posedeli na vrtni in obujali spomine, sem mu pripeljal ono žensko kolo. Ni mogel verjeti in rekel je: „Vidiš Franca, to je pa tisto kolo, s katerim sem takrat sopihal proti Štepanji vasi.“

Spomini so ostali. Njega ni več. Za neprecenljivo delo uživa plačilo pri Bogu, saj mu ga slovenski narod ni mogel dati.

Hirschegger Rudolf

31. SLOVENSKI DAN

V NEDELJO, 6. APRILA 1986
V SAN JUSTU

- Ob 11.45 KONCELEBRIRANA SV. MAŠA v sanhuški stolnici
- Ob 13.00 KOSILO v „Našem domu“
- Ob 16.00 VEČURNI POPOLDANSKI SPORED
PROSTA ZABAVA

ENEGA DUHA IN SRCA!

(Nad. s 3. str.)
na na vozičku. Petje in prednašanje tako lepega števila sodelujočih otrok je želo zaslužen priznanje vseh navzočih, saj so doživeli spet lep in prisrčen začetek slovenskih šol.
Vsejšolski skupnosti v San Justu se je zahvalil šolski referent Zedinjene Slovenije France Vitrih in dodal, da grede slovenske osnovne šole v Argentini s pomočjo skrbnih staršev in požrtvovalnih učiteljev pogumno novemu šolskemu letu naproti.

San Martín

LIGA ŽENA-MATI

Sanmartinska Liga žena-mati je imela svoj prvi letošnji sestanek. Članice so se pogovorile o vsem načrtovanem delu v tem letu, kjer upajo ne bo manjkalo zanimivih predavanj, pa tudi ne „okroglih miz“. K temu spada seveda tudi pomoč bolnikom ali v kuhinji Doma. Saj je geslo Lige — vsestranska pomoč.
Prihodnji sestanek bo 16. aprila ob 18.30 uri. Vse lepo vabljeni!

OBVESTILA

SOBOTA, 5. aprila:

Začetek rednega pouka Slovenskega srednješolskega tečaja v slovenski hiši ob 15. uri.

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 19.15 sv. maša za pok. Miloša Stareta. Vabi SLS.

V Slomškovem domu v Ramos Mejia „Magdina žrtev“ v izvedbi igralske družine iz Mendoza ob 20. uri.

Občni zbor Sloge ob 20 v Slomškovem domu.

NEDELJA, 6. aprila:

SLOVENSKI DAN v San Justo. Ob 11.45 v stolnici koncelebrirane sv. maše, nato otvoritev Slovenskega dne v Našem domu. Ob 16 kulturni program.

I. V.

SOBOTA, 12. aprila:

Začetek Visokošolskega tečaja ob 16 v Slovenski hiši.

V Slomškovem domu „Čarovniški ples“ v prireditvi SDO in SFZ. Sodeluje slov. orkester „Kremen“.

NEDELJA, 13. aprila:

V Slovenskem domu v Carapachayu tombola.

Sklep počitniških dni in sestanek staršev Balantičeve šole v Našem domu v San Justu po slov. maši.

SOBOTA, 19. aprila:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15.

Seja konzorcija Svobodne Slovenije v Slovenski hiši ob 20.

1. kulturni večer SKA v Slovenski hiši ob 19. Predava p. Alojzij Kukovica: Vprašanje razporoke, posebno v Argentini.

NEDELJA, 20. aprila:

Tombola na vrtu Slomškovega doma ob 16. uri.

SOBOTA, 26. aprila:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 20 informativni sestanek o narodno političnih vprašanjih. Vabi vse rojake načelstvo SLS.

OBČNI ZBOR

Slomškovega doma

bo v nedeljo 27. aprila ob 10.30.

ZAHVALA

Tombola na Pristavi v nedeljo 23. marca 1986 je zelo lepo in uspešno izpadla. Z uspehom smo zelo zadovoljni. Zato se lepo zahvaljujemo vsem, ki ste v res bogati meri darovali dobitke in ki ste se v tako velikem številu udeležili tombole. Posebej pa velja naša topla zahvala naši pridni mladini, vsem odbornikom in sodelavcem, ki ste pomagali s prodajo tombolskih tablic in z delom na dan tombole. Vsem prav prisrčen Bog plačaj! Društvo Slovenska pristava v Castelarju.

NE BOJ SE!

Ne boš začaran, če prideš na

„ČAROVNIŠKI PLES“

V SLOMSKOV DOM

12. APRILA

Sodeluje Slovenski orkester „Kremen“

SDO

RAMOS MEJIA

SFZ

1. MAJA BODO STOPITE V VELJAVO NOVE IN POVIŠANE SOCIALNE PODPORE, KI JIH NUDI SVOJIM ČLANOM

MUTUAL SLOGA

Bmé. Mitre 97 - Ramos Mejia - Tel. 658-6574 in 654-6438 in

podružnice: Slovenski dom v San Martinu; Hladnikov dom v Slovenski vasi; Slovenska pristava v Castelarju.

Po A 200.- ob poroki in rojstvu; A 100.- ob zaključku uradne srednje šole; po A 500.- ob uradno proglašeni stalni in popolni nesposobnosti za delo in ob smrti.

Ne odlašajte več! Če ste že član Mutuala, skušajte čimprej naložiti v navadno hranilno vlogo vsaj A 50.-, če pa še niste član te velike slovenske družne družine, ki je SLOGA, približajte se, da boste tudi vi deležni vseh številnih ugodnosti, ki jih ta nudi svojim članom! Poleg navedenih socialnih podpor, vam SLOGA varno hrani in dobro obrestuje vaše prihranke in daje hitra in ugodna posojila.

Več ko nas bo, bolj si bomo lahko pomagali!

V SLOGI JE MOČ!

V SOBOTO, 5. APRILA, OB 20. URI

Na predvečer in v sklopu Slovenskega dne

igra

MAGDINA ŽRTEV

V SLOMSKOVEM DOMU

v izvedbi dekliškega krožka iz Mendoza

in režiji Rudija Hirscheggerja

Rojaki iz vseh krajevnih domov

LEPO VABLJENI!

FRAN MILČINSKI

Ptički brez gnezda

Temačno je bilo pod plahto in smrdelo je po barvah. Stanko si je želel izpod nje — hitro se je naveličal biti morje. „Likar, slišiš, ali bo še dolgo trajalo?“

„Čakaj! Saj se je šele pričelo.“
„O jej!“ — Kaj naj počne, da bi hitreje potekel čas? Spomnil se je, da ima v žepu tobačnico, počasi jo je in upirajoč se z glavo ob plahto, je ponjuhal. Potem jo je ponudil Likarju.

Hola, tobačnica! Likar jo je zadovoljno sprejel. Po hrbtu roke si je v lep grebenček nasul črne štupe — tako je videl delati starega gospoda, ki je prihajal posedat v stranski drevored Zvezde — počasi je potegnili roka pod nosom in vase srknili žgoči prah. Ko je končal, je dal tobačnico sosedu — saj jedro zabave pri njuhanju tiči v tem, da njuhajo tudi drugi in jih žge v nosu.

Sosed pa je bil navihan in objesten in je izbil ponudeno tobačnico iz rok, da se je zakotalila po tleh in se je razpršila vsa njena vsebina. Ta dogodek je zbudil pristržno veselost vseh podmorskih bitij, tudi Likarja in Stanka, ker je prekinil duhomorno enakomernost, ki je vladala pod pobarvano plahoto, pomenjajočo morsk gladino. Ko-

ma so zadrževali smeh, ki jim je le še bolj silil na dan, ko se je spet oglašil dolgi, sitni gospod, ogorčen grajal nemir in grozil, da jim potrga ušesa.

O ubogi gospod s plešo in naočniki — za intendanta so ga zmerjali — srečnega bi se lahko štel, ako bi bil ta kratki nemir v globinah morja edina nepravilna tega večera! Ali dražil ga je tudi zbor — kako je bil lesen! — dražil ga je vihar, ki je cele tri takte prezgodaj pričel besneti — in vendar so bile vse to prav za prav le malenkosti! Zakaj zgodilo se je nekaj, česar niti v najbolj pisanih sanjah ni slutil, da bi bilo mogoče na svetu: morje je pričelo kihati. In kako je kihalo, kar kih za kihom! Škandal! Pevci so se ozirali in se muzali — drhal! nemara se ji še dobro zdi, da morje kiha. Lase bi si bil izruval gospod intendant, če bi jih kaj imel; tako pa je zbežal z odra in za sabo zaloputnil železne duri, kakor da je strela udarila v jambor. Zunaj je tekal od enega konca hodnika do drugega, preklinjal svoj umetniški poklic, ki je navezan na toliko postranskih činiteljev, in kahal jezo in maščevanje.

Ob živahnem ploskanju občinstva se

(8) je končalo prvo dejanje: spricho hrupne godbe poslušalci niso bili zapazili čudne naravne prikazni kihajočega morja.

Prijazni glas bradatega gospoda je poklical mlade grešnike izpod plahte: „Le senkaj, barabice! Lepo komedijo ste mi napravili! Kar hitro se mi izgubite — skoz ta vrata pojdite in bežite, dokler vas nesó noge; če vas dobi gospod intendant, poreže vam glave.“

„Prosimo, gospod režiser, vsak za dvajset vinarjev,“ se je osmelil Likar. „Pet in dvajset bi jih zaslužili, vsak in vsi, pa ne vinarjev! Hitro se mi izgubite!“ Rinil jih je ven.

„Gospod, dajte nam vsaj listek za na galerijo!“ je prosjačil Likar.

Gospod je vzel iz žepa karto, nanjo načelkal nekaj besed, jo dal Likarju in potisnil družbico skoz duri...

Zgoraj na stojišču zadnje galerije je zijalo pet parov zvedavih deških oči daleč tja dol na oder. V zadnjem dejanju je igralo zopet morje. Ležalo je mirno kakor kisl mleko in lastniki teh petih parov oči niso gojili nujnejše želje, nego da bi zdajle bili hkrati na galeriji in pod plahto, da bi lahko na svoje oči gledali in občudovali učinek svojega umetniškega delovanja.

Ob desetih je bilo predstave konec in mlada družba se je razkropila.

Stanko jo je mahal proti domu. Cesta je bila črna ljudi, vračajočih se iz gledališča, vtisi predstave so jim vr-

veli čez ustnice in tudi Stanku je bilo srce še polno tega, kar je videl in doživel. Proti predmestju pa se je ulica bolj in bolj praznila, le posameznike je še srečaval in vsakemu se je mudilo. V Stanku se je pričel prajati neprijeten občutek, ni se pa še zavedal, pred čim in zakaj.

Šele ko je zagledal hišo, kjer so stanovali, se mu je na mah zbudil spomin na popoldanski dogodek: da ga je natepla mati in da ji je ušel. In hkrati ga je pričela plašiti slutnja in skrb, ki do sedaj spricho obilnih drugih vtisov ni našla vstopa v njegovo lahkomišno glavo, ki pa se je ta mah tudi že izkazala kot bridka resnica: hišne duri so bile zaklenjene, zastoj se je obošal na veliko mrzlo kljuko.

Na glas je zaihtel, pa ga je koj bilo strah in sram, kaj, če ga kdo vidi! S silo je premagal jok in počasi šel naprej, pa je postajal in poslušal, če bi nemara za njim kdo prišel in odklenil duri. Tam, kjer se cesta zasučje, se je obrnil in se vračal. Zopet se je z rokama obesil na mrzlo kljuko — zastoj! — in zopet so se mu udrle tihe solze.

Stisnil se je v kot pri durih, sree mu je prekipevalo od bridkosti, mrzje je bilo, smilil se je samemu sebi in bil prepričan, da je vsega kriva mati: zakaj ga je tepla! Kolikokrat je že slišal: otroka ne smeš tepsti, lahko se mu pripeti kaj na telesu ali zdravju!

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA

Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 3324
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 29931	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985: Za Argentino A 24, pri pošiljanju po pošti A 25; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 69 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

TALLERES GRAFICOS "VELKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

SLOVENSKO KATOLIŠKO AKADEMSKO STAREŠINSTVO in VISOKOSOLSKI TEČAJ

obveščata, da začneta v soboto, 26. aprila ob 16 v mali dvorani Slovenske hiše svoj 11. filozofski cikel, katerega vodi

univ. prof. dr. Milan Komar

pod naslovom:

NOTRANJA KRIZA MARKSISTIČNE FILOZOFIJE

Predavanja bodo vsako zadnjo soboto v mesecu. — Na razpolago bodo skripta.

Vabljeni vsi rojaki, posebno še visokošolci in starešine.

V nedeljo, 20. aprila, ob 16, vsi lepo vabljeni v Slomškovo dom na

TOMBOLO

Glavni dobitki so:

ZMRZOVALNIK ali moderni HLADILNIK kolo parček v narodni noši in še dosti lepih in koristnih tombol, kvatern in činkvinov.

5+1

Za 5 tablic v predprodaji prejmete eno brezplačno!

Na svidenje!

MALI OGLASI

Arhitekti

arh. Marija Bayec — Belgrano 123 — 17. nad. '5' — R. Mejia - Tel. 654-2461; poned. sredo, petek od 16 do 19.

Gospodarstvo

Lavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127

Kreditna zadruga SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.